

ומנברך, הרי לפי"ז הו"ה צמזוזה כשהחליף
מזוזות אינו מנברך. ול"ע למעשה.

סימן סז

משקוף שלא על גבי המזוזות אם
נחשב משקוף.

א. ראיתי צדימו של מרן הגרי"ז זל"ל
מצריסק פתח עם מזוזות
רחבים וצגוזהו קבוע חלון בחציין של רוחב
המזוזות ולפני שבא מרן זל"ל לגור צדימו זה
היחה המזוזה קבועה בחציו של מזוזות
הפתח שאינה מתחת לחלון וכשנכנס מרן
זל"ל לגור זה שינה את מקום המזוזה
וקבעה מתחת לחלון, ושמעתי ממו"ר
הגרי"ד זל"ל שטעמו היה דחציו של הפתח
שלא קבוע צו חלון הוא פתח בלא משקוף
דגוזה הפתח הוא רק עד החלון דהרי
במקום שהחלון קבוע אינו מקום פתוח
שיהא אפשר לקראו פתח, ומשקוף שאינו
מעל הפתח ממש אינו משקוף, ע"כ.

ולפי דבריו למדנו דהו"ה צפתח שקבוע צו
דלת הזזה וכשנפתח הדלת אינו
נפתח לגמרי עד מזוזת הפתח מפני שידית
הדלת מעכבת את פתיחתו לגמרי, נחשב

עירוצין סי' ע' ס"ק י"ט צמו"ד וכן הדין
זהעמיד פס גבוה י' ורחב ד' וה' אמות
והעמידו אלל כותל המצוי אלל קנה הצוה"פ
מצפנים כשר ואין כאן סילוק קנה צוה"פ
כיון שחתת קנה העליון איכא חלל ממשקוף
זה עד משקוף זה ואין המחיצה מפסקת את
האזיר של צוה"פ כו' דכיון שפרמ"ר נראה
דלא חשיב הפס מחיצה לענין זה, עי"ש.
ולכאורה לפי"ז הו"ה צב' גדונים שהצאנו
יש לומר דאף שהחלון או הדלת סוחמין
הפתח במקום שהם קבועין מ"מ אינו אלא
כהעמיד מחיצה על יד הפתח שאינו מצטל
שיעורו.

ג. ובעיקר מה שנקט הגרי"ז זל"ל
דמשקוף שאינו בגמר חלל
הפתח אינו משקוף, יש לדון בזה.

דהנה בעירוצין י"א: אימא חנא צוה"פ
שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן
וקנה על גביהן, צריכין ליגע או אין צריכין
ליגע, ר"נ אמר אין צריכין ליגע, ורצ ששת
אמר צריכין ליגע כו', תנינא כיפה ר"מ
מחייב צמזוזה, וחכמים פוטרין, ושזין שאם
יש צרגלי עשרה שהיא חייבת. ופירש"י
אלמא אין צריכין ליגע דהא הכשירה דפתח
צרגלי היא והעיגול מפסיק צין תקרה
העליונה למזוזות וקחני חייבת, ומשמע

דהפתח נגמר במקום שנשלם פתיחת הדלת
ולא על יד מזוזת הפתח ואם הידית מעכבת
את פתיחתו יותר מטפת הרי כשקוצע את
המזוזה על מזוזת הפתח נחשב כהעמיק לה
טפת.

ג. ודראה ח"א הרה"ג ר' ישראל גליק
שליט"א מש"כ בחזו"א

ברש"י וכן מפורש צריטצ"א שכח שם
צוה"ל דכונת הגמ' להוכיח מכיפה הוא
מאחר דהעיגול אינו חסוב כמשקוף [ואם
יהא משקוף עגול בלא שבנוי עליו מלמעלה
שורת אבנים אינו חייב במזוזה] אלא בכיפה
מיירי שבנין בנוי עליו מלמעלה על פני כולה
ואותו בנין עומד במקום סף. ומוכיחה

שערי

סימן סז

זבולון

דלט

הגמ' דח"י"ז ליגע שהרי בכאן אין המזוזות
נוגעין בסף, עכ"ל. והנה צודאי בכיפה
נגמר הפתח על יד העיגול ומקום העיגול
גופא אינו מקום פתח דהרי סמום הוא

מחיצות עד המשקוף ולכך לא מספיק צמה
שהכיפה נוגעת בצדדיה דמפני שאמצע
הכיפה גבוהה יותר מהקנים יוצא דלחלק
משקוף זה אין מחיצות בצדדים ולכך נחשב

ומ"מ נחשב הסף למשקוף אף שאינו נמצא
בגמר הפתח אלא למעלה מזה, חזינן
דמשקוף לא נריך להיות חקף בגמר חלל
הפתח.

ד. ודהנה כתב הגר"א צסי' שס"ז סעי'
י"א על הא דאיתא שם צוה"פ
קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אפי'
אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהם כמה אמות
דמקור האי דינא הוא מרדכי והגמ"י
דע"כ רב ששת אינו חוסר צפחות מג' וגם
מכיפה שם שאם יש צרגלי' עשרה כו'
אע"ג דהכיפה רחוק הרבה, ע"כ. משמע
מדבריו דלמד דהמשקוף שצכיפה הוא
הכיפה גופא היינו העיגול ולכך מוכיח
מהכיפה דגם כשהקנה רחוקה הרבה נחשב
קנה על גביהן. ויש לעיין והא הכיפה
מונחת ממש על הקנים שצנודים ולמה
אינה נחשבת נוגעת, והי' אפ"ל דמאחר
דהכיפה עגולה וסמוך לאמצע עיגולה אינו
רחב ארבע ופחות מד' אינו נקרא פתח
יולא דיש הפסק בין הפתח למשקוף ולכך
נחשב אין המשקוף נוגע בקנים, ואם נימא
כן יתבאר לן דהספק אם הקנה העליון נריך
ליגע או אינו נריך ליגע הוא צדין זה גופא
אם המשקוף נריך להיות סמוך לפתח או
לא. ולהלכה אינו נריך להיות סמוך לפתח.

אמנם שמעתי ממו"ר הגרי"ד זצ"ל דיש
לפרש אחרת דדינו של נריך ליגע
הוא דמחיצת הקנה מכאן נריך שיהיו

אינו נוגע, [ועיין חזו"א יור"ד סי' ק"ע
או' ג' שכתב כעין זה] ולפי פשט זה אין
ראי' דשייך להכשיר קנה עליון למשקוף אם
לא נמצא בגמר הפתח.

ה. ובהגדה' רע"א לסי' שס"ז מציא בשם
חשו' הרא"ם שכתב קנה
עליון כשר אפי' אינו נוגע בהם ומטעם
דאמרינן גוד והקנים עולים עד סוף החבל
ומטעם זה אפי' קנה אחד גבוה וקנה אחד
נמוך לא הוי כפתחא שמאי כו', דהא
אמרינן הקנה הנמוך עולה עד למעלה,
ע"כ. ולא ראינו בפנים החשו' מה צא
לאפוקי, דיש לומר דצא לומר דאין הכשר
אין נוגע מחמת חבוט רמי וכאלו מורידים
קנה העליון על צ' הקנים וממילא הוי
פתחא שמאי. או שצא לאפוקי דלא נימא
דהכשר אינו נוגע הוא דלא נריך שקנה
העליון יהא סמוך לגמר הפתח אלא גם
מרחוק משוי שם פתח ואם כן צאופן שקנה
אחד גבוה יותר הוי פיתחא שמאי, עכ"פ
לפי צ' הביאורים מסקנתו דהמשקוף נריך
להיות סמוך לפתח והכשר אינו נוגע הוא
מפני שאמרינן גוד אסיק.

אמנם צ"ע לפי"ז מה ראיית הגמ' מכיפה
דלא צעינן נוגע דהא התם לא שייך
גוד אסיק לא מיבעיא לפי פשט הריטב"א
דהשורה העליונה הוא המשקוף וכן לפי
הפשט של מו"ר הגרי"ד זצ"ל לא שייך
התם גוד אסיק. ואולי יש לומר דהרא"ם

רמ	שערי	הלכות מזוזה	זבולין
<p>למד דספק הגמ' הוא אם אין הקנה נוגע חסר צורת הפתח דאין כעין זה נורת פתח ואם זהו החיסרון לא מועיל גוד אסיק לאשוויי נורת פתח, וע"ז מביאה הגמ' ראי' מכיפה דבכה"ג לא חסר צורת פתח, אבל מ"מ בלא גוד אסיק וישנו הפסק אויר לא מתייחס קנה העליון לקנים שצדדים אבל בכיפה שאין הפסק אויר שפיר מתייחס קנה העליון לאשוויי פתח אף שאינו במקום הפתח גופא. ואם נימא כן לשיטת הרא"ם אין הכרח דקנה העליון צריך להיות צגמר</p>	<p>וב"ז צנוגע לעוצדא של הגרי"ז זצ"ל, אמנם צנדון הב' לגבי דלת הזזה אינו שייך לנדון דידן דיחכן דהמזוזות צודאי צריכים להיות סמוכים לפתח ממש.</p> <p>1. הנה כשהמזוזות אינם מגיעות עד המשקוף יש לדון היכן מקום הנחת המזוזה איך מודדין שליש העליון האם מהמשקוף או ממקום גמר עמידת המזוזות.</p> <p>ונראה דלפי שיטת הרא"ם דהכשר קנה עליון אינו נוגע הוא משום גוד</p>		

הפתח, ובעודא דמרון הגרי"ז זצ"ל נמי
מאחר דהמשקוף על המזוזות אף דצדין
אינו נקרא פתח עד המשקוף יתכן דיש לו
תורת משקוף.

ו. הירצא מדצרינו דלפי הריטב"א מוכח
דלא צריך שהמשקוף יהא סמוך
לפתח. ולפי פשט הגר"א [וכן צ"ח החזו"א
בשיטת רש"י] אס הפשט דצדציו כמוש"א
הגרי"ד זצ"ל אין רא'י, ולפי הרא"ס [וכן
הוא להדיא צמאירי שם דהכשר קנה עליון
אינו נוגע הוא משום גוד אסיק, עי"ש]. אס
יש הפסק אויר צין הקנים לקנה עליון כשר
רק אס שייך לומר גוד אסיק, ואס אין
הפסק אויר אין הכרע דצדציו אס צריך
שהפתח יהא עד סמוך לקנה עליון.

ראולי יש לדחות דסברת הגרי"ז זצ"ל הוא
גם לפי הריטב"א דיתכן דדוקא סף
העליון של הכיפה הוי משקוף אף שישנו
הפסק דמפני שהכיפה גופא הוא צורך
הפתח לא הוי הפסק ומ"מ אס צריך ליגע
לא הוי סף העליון משקוף דמ"מ אינו נוגע
ז"ע.

אסיק צודאי נמדד שליש העליון מהמשקוף,
אמנם אס נימא דהכשר קנה אינו נוגע הוא
משום חצוט רמי או מפני דל"ז שהקנה יגע
והפתח נגמר סמוך לקנים לכאורה צריך
למדוד שליש עליון מהקנים.

מכתב הערות על מש"כ בסימן
זה.

מהמעשה שהציא הכת"ר, מרציו אור
עולם, מרון הגרי"ז זצ"ל,
למדנו שני דינים. א. שחלק מפתח שנסתם,
צטל מיניה שם פתח. ב. שהמשקוף צריך
לשכב ממש על אויר שיש לו שם פתח, אבל
אס יש אויר שאין לו שם פתח המפסיק צין
המשקוף לחלל הפתח, צטל מיניה תורת
משקוף ולא מיקרי צוה"פ והיינו כפי מה
שהסביר הגרי"ד זצ"ל אס טעמו.

א. כת"ר למד מזה, שכשם שהמשקוף צ"ל
ממש על אויר הפתח, ה"ה
שהמזוזות צ"ל ממש ליד חלל הפתח, וא"כ
פתח שיש צו דלת הזוה שאינה נפתחת עד
הסוף, נמצא שחלק הפתח הסמוך לקנה
העומד [דהיינו הנקרא מזוזה], סתום, וצטל

שערי

סימן סז

זבולון

רמא

מיניה שם פתח, וא"כ המזוזה [הקנה העומד] אינה ממש ליד אריר הפתח, שהרי האריר הסתום הנ"ל מפסיק צינה לפתח, וצטל ממנו תורת מזוזה, כמו דס"ל לגרי"ז שמשקוף שאינו שוכב ממש על אריר הפתח צטל מיניה שם משקוף, ולפי"ז כתב הכת"ר שאם הדלת, בהיותה פתוחה, סותמת טפח מהפתח, אם יקבע מזוזה על מזוזה הפתח, הוי כהעמיק טפח ופסולה את"ד הכת"ר. מלשוננו משמע דס"ל שפתח זה חייב צמזוזה, אלא שאם יקבע שם מזוזה לא יא"ח דהוי כהעמיק טפח. אבל צפשוט אינו כן, שהרי להגרי"ז אין למזוזה [לקנה העומד] תורת מזוזה כלל, כיון שאינו סמוך לחלל הפתח [כשם שס"ל לגרי"ז שלמשקוף ידיה לא היה תורת משקוף], והו"ה כפתח שיש לו משקוף בלא מזוזות, דפטור ממזוזה. ואפילו אם דלת

וכדו', ולא חשיב מחיצה לשצת צכה"ג, וכן שמעתי מהגר"מ אטיק שליט"א שלגרי"ז צריך להזהר שלא יהיה אפילו סתימה כל דהוא בכלל הפתח, וצחוק ד"ט שלפני הפתח. מאידך י"ל אף שלמדנו מדברי הגרי"ז שהמזוזות והמשקוף צ"ל סמוכים ממש לחלל הפתח, עדיין י"ל שכל שהם חוץ ג"ט לחלל הפתח מיקרי סמוכים ממש לחלל הפתח, רק שצפתח של הגרי"ז היה החלון גבוה ג"ט ויותר, דאז המשקוף היה מרוחק מחלל הפתח ג"ט, ולכן ס"ל שצטל ממנו שם משקוף, וה"ה צדלת הזוזה שצשעה שפתוחה סותמת ג"ט מהפתח, יהיה פתח זה פטור ממזוזה, אבל כשסותמת פתח מג"ט עדיין מיקרי מזוזה [הקנה העומד] זו סמוכה לחלל הפתח, וחשיב לו"ה פ' וחייב צמזוזה [ומהני לצואה ולצבת]. לפי"ז מהני

ההזזה בשעה שפתוחה סותמת את הפתח רק מעט מאוד - פחות מטפת, סוף סוף אין המזוזה סמוכה ממש לכלל הפתח וצטל מיניה חורת מזוזה ופטור מן המזוזה. רק שצפתח של הגרי"ז היה עוד פתח, דהיינו הצוה"פ שתחת החלון שהוא לא היה סתום והוא חייב במזוזה משא"כ בדלת הזזה. ואין כאן ענין להעמיק פחות מטפת דכשרה, דהחם המזוזה עצמה [דהיינו הקנה העומד] סמוכה ממש לחלל הפתח חלל שאת המזוזה קבע בתוך עומק המזוזה [הקנה הנ"ל] ואז הדין שהעמיקה פחות מטפת כשרה, אבל כשהמזוזה עצמה [דהיינו קנה העומד] מרוחקת מחלל הפתח פחות מטפת, זה לא מצאנו שכשר. ולפי"ז אין לנו כלל צוה"פ ולא מהני גם להפסיק צוואה

גם לקבוע את המזוזה על מזוזה זו, דשפיר מיקרי מזוזת הפתח, ואין כאן חסרון של העמיק טפח שהרי קבעו על מזוזת הפתח ולא העמיק את המזוזה בתוך הקנה, ומה שמרוחק מחלל הפתח יותר מטפח אין בזה חסרון.

כלל' של דבר, פשטות הדברים שפתח שיש בו דלת הזזה שאינה נפתחת עד הסוף, אפילו נשאר רק מעט סתום, אם הצד הסתום הוא צימין הפתח צטל ממזוזת ימין חורת מזוזה והרי הוא כפתח שחסר לו מזוזת ימין דפטור ממזוזה לכו"ע, וכמו"כ לא חשיב צוה"פ להפסיק צוואה וכד', ולא הוה מחיצה לשבת. ואין לומר שהדלת בעצמה חשבה כמזוזת ימין ויצטרך לקבוע המזוזה עליה, דלא מסתבר שדלת הנסגרת

ונפתחת כל הזמן תחשב כמזוזה [ואת"ל שכן, וכשיחזור ויפתח הדלת הוה תולמ"ה וינטרך לפרק את המזוזה ולקצעה מחדש. ולפי"ז גם לא יועיל לקצוע המזוזה על המזוזה העומדת, אפילו שרחוקה פחות מטפת, דהעמיק פחות מטפת מהני רק כשהוא במזוזה עצמה ולא כשקצוע על דבר אחר כמש"כ הח"א כלל ע"ו סכ"א].

ויש מקום לומר שכל שאין הדלת סותמת ג"ט צשעה שפתוחה לא בטל מהמזוזה [דהיינו מהקנה העומד] תורת מזוזת הפתח, וחייב במזוזה ויקצענה על מזוזה זו, אבל אין צד לומר שהפתח חייב מזוזה וא"א לקצוע על מזוזה זו משום דחשיב כהעמיק טפח.

אמנם שמעתי מהגר"מ אטיק שליט"א שפתח הכניסה לחו"י הוא ממש כפתחו של הגרי"ז, שחלון סותם למעלה, והגר"א קנלצויגן נסע לגאון עוזינו, מרן החזו"א ז"ל לשאלו אם צריך לקצוע את המזוזה דוקא תחת החלון או שיכול לקוצעה יותר לחוץ, והחזו"א אמר לו שהוא צריך לעיין בזה, ושיחזור אליו כעבור שבוע, אך כעבור שלשה ימים חשכו המאורות ומרן החזו"א נסתלק לגנזי מרומים ולא זכינו לשמוע סוף דעתו בזה.

מזוזה וממילא גם כשאין מזוזה כלל עד עומק הטפח נחשב שיש מזוזה לפתח. האמנם דודאי הוא סברה דחוקה וכמוש"כ, אך אם לא נימא כן יקשה שיש הרבה דלחות שלא נפתחות לגמרי וכגון צפרודור ואז קצת מעוצי הדלת סותם את הפתח, ומ"מ אני מסכים דהסברה כמוש"כ.

מש"כ באות ו' על מש"כ דשאני כיפה שהיא גופא לורך הפתח, והקשה מעובדא דמרן הגרי"ז ז"ל, כונתי דאף דהחלון הוא לורך לאויר שמתחיו אבל לגבי חלק של רוחב המזוזה הרי יש הפסק אויר ודוקא כשאין אויר רק אין דין משקוף אמרינן דלורך הפתח לא חשיב הפסק. כ"ז כתבתי בחפזי צעמדי צענינים אחרים. זבולון שוב.

סימן סח

א. בית שער פחות מד"א.

ב. חדרים פחותים מדע"ד בתוך בית.

תשובה להערות

במש"כ זהירה א' סגרת היטה דדין
העמיק לו טפת נאמר שעד
עומק טפת נחשז על המזוזה אף שמקום
העמוק רחוק מאויר מ"מ יכול להיחשז

א. ביור"ד סי' רפ"ו סעי' י"ג כתב
המחבר בית שאין זו ד'
אמות על ד' אמות פטור ממזוזה, ע"כ.
ומציא בפ"ט או' י"א שם ספר חמודי
דניאל כ"י שכתב נראה דוקא בית דירה

שערי

סימן סח

זבולון

רמג

רי"ך דוקא שיהא ד"א על ד"א, אבל בית
זער ומרפסת וגינה אפי' לית זהו ד' על
ד' חייבין, ועוד נראה צמי שיש לו בית גדול
יש לו חדריים קטנים להניח שם חפצים

שהוא פתח לבית. ולכן תליא חיוצו אם הוא
צ"ש למקום חיוצ או למקום פטור.
וכן משמע ברמב"ם צפ"ו ממזוזה ה"ז
שכתב צ"ש אכסדרא ומרפסת והגינה

חייבין במזוזה, ע"כ.

יהנה לא ביאר טעמם של הני תרי דינים
והאם טעם אחד להם או ב'
טעמים.

יהנה דין הא' אפ"ל דכונתו עפי"מ שיט
לדון בחיוב בית שער במזוזה האם
המחייב הוא מפני שהדלת של הבית שער
הוא דלת לבית ומדין פתח הבית חייב,
ינתחדש צדין בית שער שאעפ"י שהפתח
אינו פתח הבית ממש מ"מ יש לו דין פתח
הבית להתחייב במזוזה, או דיסוד ההלכה
דהבית שער גופא נחשב בית לחיוב מזוזה.
דאם חיוב פתח הבית"ש מחמת שהוא פתח
הבית אין נפ"מ בגודל הבית"ש דהרי אין
מקום הבית שער גופא המחייב במזוזה.
ואם חיוב צי"ש מחמת עלם הבית"ש יש
דינים בעלם מקום הבית"ש שיהא כבית,
ונפ"מ גם באם הבית"ש אין לו תקרה אם
פתחו חייב במזוזה.

ב. ויהנה צשו"ע שם סעי' ו' מביא בשם
י"א שיטת התוס' בסוכה ח':
ד"ה ותהוי צי"ש חייב במזוזה גם כשפתוח
לגינה. מבואר דעלם הבית שער הוא
המחייב במזוזה.

אמנם דיעה הראשונה מביא שיטת הרבה
ראשונים צי"ש גינה ומרפסת
פטורים, ואם בית פתוח לאחד מאלו

והדיר פטורים מן המזוזה מפני שאינם
עשויים לדירה. אם היו בתים החייבין
במזוזה פתוחין למקומות אלו חייבין במזוזה,
ה"ת, לפיכך אחד שערי חצירות ואחד שערי
מבואות ואחד שערי מדינות ועיירות הכל
חייבין במזוזה שהרי הבתים החייבין במזוזה
פתוחין לתוכן, ע"כ. הרי שלמד מחיוב
מזוזה לצי"ש הפתוח לבית לחייב שערי
מדינות במזוזה, והרי בשערי המדינה בודאי
חיובם מחמת שהם שער לבית ולא מפני
שעלם המדינה חייבת שהרי המדינה אינה
בית. מבואר צי"ש הפתוח לבית חיובו
מחמת שהוא פתח לבית.

ג. אמנם שמעתי ממו"ר הגריד"ק זצ"ל
שהעיר ממש"כ הרמב"ן
במלחמות סוכה ח': להוכיח לבית שער
הפתוח לחצר חייב ממשנת מעשרות פ"ד
דאיחא שם בית שער אכסו"מ הרי אלו
כחצר אם חייבת חייבת ואם פטורה פטורין.
ודיין למעשרות כדין למזוזה, ע"כ. ולגבי
מעשרות הרי הביאור דעלם הבית שער הוא
הקובע למעשרות דהוי כבית וכמו"כ לגבי
מזוזה עלם הבית"ש הוי בית לחיוב מזוזה,
ע"כ. אמנם צ"ע דכמו"כ מביא שם
הרמב"ן רא"י לחיוב בית שער צוה"ל ואפי'
שערי מדינות חייבין מפני שנכנסים מהם
לרה"י שאלמלא כן היו פטורין ללאו צימך

חייבים, ע"כ. משמע לכאורה שחיוז הבית
שער אינו חיוז ענמי אלא חיוזו מחמת

הוא, ע"כ. והרי חיוז שערי מדינות הוא
מפני שהם פתח הבית וכנ"ל.

קט"ז: 1 2 3 4

רמד

שערי

הלכות מזוזה

זבולון

ולפי"ז יוצא דדין הא' של החמו"ד אם
טעמו מפני שחיוזו של בית שער
מחמת הבית אין זה צורך להלכה ונמחלוקת
חלוי' ועכ"פ אין לצרך.

ומידידי הרה"ג ר' דב אהרן זלניק
שליט"א שמעתי דכונת החמו"ד
הוא דחיוז בית שער אינו מחמת שהוא
דירה אלא מפני שהוא בית שער לדירה
ור"ל דתשמיש של בית שער גופא הוא
המחייב במזוזה לכן לא נריך צי"ש שיהא
דע"ד אחרי דאין חיוזו משום שימוש דירה

דהנה בסוכה ג: איחא בית פחות מד' על
ד' אין עושין אותו עירוב בין שתי
עיירות דאפי' כצורגנין לא משוינן לי' מ"ט
צורגנין חזי למילתייהו והאי לא חזי
למילתייהו, וכחצ הרש"ש שם צורגנין חזי
למילתייהו. מזה נ"ל דצי"ש הפתוח לבית
דחייב במזוזה. אפי' אין צו ד' על ד'
דלמילתי' חזי, ומנאמי כן בפ"ת סי' רפ"ו
ס"ק ט' בשם חמו"ד כו', עכ"ל. מבואר
פשוט אחר בדברי החמו"ד דאף אם חיוז
צי"ש הוא חיוז ענמו מ"מ לא נריך שיהא

אלא מחמת שימוש בית שער ולהאי שימוש
לא צריך דע"ד.

ד. ובטעם דין הב' לכאורה נראה דכונתו
דאחרי שהחדר שהוא פחות
מד' על ד' חלק מבית שלם הרי יש לחדר
זה שימושי דירה לכן נחשב בית גם כשאינ
בו דע"ד, ויש בזה חידוש דאף דהחדר הזה
בעצמו אינו ראוי לשימושי דירה מ"מ אחרי
למעשה דרים בו הוי בית.

וראיתי בספר מס' מזוזה בפ' פרשה
סדורה להגרמ"ק שליטא או' י"ד
שהביא שהביה"ל צקי' שס"ו סעי' ג' ד"ה
ד"א מביא סברה כזו בשם תוס' שבת שכתב
לגבי מקום הנחת עירוב דכתב בשו"ע שם
ולריך להניחו בבית שיש בו ד' אמות על ד'
אמות שאם הניחו בחדר קטן שהוא בתוך
חדר גדול אפי' אין בו דע"ד הוי עירוב,
והביה"ל שם חולק בזה.

והנה לפי הביה"ל לכאורה גם לענין מזוזה
פטור בכה"ג. אך לפי התוס' שבת
יש לדון דיש לחלק בין עירוב למזוזה, וכמו
שנבאר לקמן.

בו דע"ד מפני שחזי למילתיהו ר"ל מפני
שראוי לשימוש שעומד.

ה. ולכאורה יש מקום לחלק בין עירוב
למזוזה. דהנה צטובה שם
מבואר טעמא דאין בו דע"ד פטור מן
המזוזה בבית כתיב זהו. וטעמא דאין
מניחין עירוב כשאין בו דע"ד מפני דלא חזי
לדירה, חזינן דבעירוב לא נאמר דין בית
להנחת עירוב אלא דין "דירה" ובמזוזה
נאמר דין בית, ומאחר שכן יש לומר דסברה
"חזי למילתיהו" הוא במקום שצריך רק
דירה דכשאין חזי למילתיהו אין לו שם
דירה דלא מיועד לתפקיד של דירה
דלמילתיהו לא חזי ולדבר אחר אינו עומד.
וכשחזי למילתיהו אחרי דבפועל דר שם הוי
דירה. אבל במזוזה שיש דין בית על אף
דמבואר צטובה שם בבית פחות מד' על ד'
לא נקרא בית דלא דיירי בה אינשי אין
הכונה דכל שיש למקום שם דירה נחשב
ממילא בית אלא בשביל שם בית בשמישי
דירה קבועים, ולכן גם בחזי למילתיהו דהוי
דירה מ"מ שם בית אין לו דהרי חזי רק

שערי

סימן סח

זבולון

רמה

למילתייהו. נומה שדימחה הגמ' שם סוכה
לצית ולא מתרנח שאני צית יל"פ דעיקר
הקושיא הוא גם מעירוב דאין שם דין צית
רק דירה, ונ"ע בלשון הגמ'.

ו. וראי' לסברה זאת יש להביא ממה
דאיחא בירושלמי פ"ג
ממעשרות ה"ג על המתני' סוכת החג בחג
רצ יהודא מחייב וחכמים פוטרין, ע"כ. רצי
אומר ד"א אע"פ שאין שם ד' דפנות ר"ש
אומר ד' דפנות אע"פ שאין בו ד"א. רצי
יהודא אומר ד"א וד' דפנות, וכן היה ר"י
מחייב במזוזה, מסתבר ר' יהודא יודי לאילין
רצנין אילין רצנין לא יודין לר' יהודא. וביאר
הגר"א שם מסתברא ר' יהודא מודה לאלו
רצנין פי' אע"ג דר' יהודא קוצר דסוכת
החג טובל מודה הוא לאלו רצנין, דדוקא
כשיש בה ד' אמות הוא דאר"י דסוכת החג
טובל, ואלו רצנין לא מודו לר"י פי' אפי' יש

גרים שם מ"מ מאחר דהוא בעלמו אינו חזי
לדירה לא מקבל האי חדר שם צית נאלא
לכל היותר הוא חלק מצית] אינו חייב
במזוזה.

[ועיי' בירושלמי סוכה פ"א ה"א שכתוב
שם וכן היה רצי יהודא מחייב
במזוזה אעפ"י שאין שם ד' אמות וצ'
דפנות כו'. ולכאורה קותרים הדברים
למש"כ וגם למש"כ בגר"א ירושלמי
מעשרות הנ"ל, ונראה שמש"כ בירושלמי
אעפ"י שאין בה כו' הוא שאלה האם גם
באין שם ד"א ודד"פ מחייב ר"י וע"ז עונה
הירושלמי שם מסתברא דר"י יודה לאילין
רצנין וכמוש"כ הגר"א דמסתברא דר"י
מודה דצעי דע"ד וכמוש"כ].

ז. והנה בספר מזוזת ציתך להגר"ק
"ור"ד סי' רפ"ו או' נ"ב כתב
עוד מלמד בחזו"א דספסלים הצועים

זה ד"א סצרי שאין סוכת החג טוצלת כו',
 עי"ש. מצואר דאף דסוכה דירת קצע צעינן
 והסוכה נחשבת דירה ויוצאין בסוכה שהוא
 זע"ז מ"מ אינו קוצע למעשר שאין זו ד"א
 על ד"א מפני שאינו בית.

וע"כ היי"ט דלשם בית לא מספיק חזי
 למילתיהו אלא נריך דירה להרבה
 תשמישים ולכך גם סוכה פחות מדע"ד אף
 דנחשב דירה מ"מ בית לא נחשב.

ולפי"ז יש גם לחלק בין מש"כ החו"ש
 לגבי עירוב לבין מש"כ החמו"ד
 לגבי מזוזה דימתן דדוקא לאשווי שם דירה
 מספיק מה שהבית הקטן הוא צמוד חדר
 גדול אחרי דלמעשה משתמשים בכל הבית
 לדירה, אבל לגבי לאשווי בית אף דבפועל

בקרקע אפשר דממעטים מד' על ד',
 ומקורו בחזו"א או"ח סי' ק"י ס"ק כ"ח.
 אשר דן שם לגבי עיצור המנרף לעיר וכתב
 בזה"ל עוד יש לעיין בבית חרושת שמכונותי'
 וספסלי' מחוברות לקרקע וקצועים
 שממעטים הבית מד"א וכל שאין זו ד"א
 על ד"א פנויות לאו שמי' דירה. ולפי"ד יש
 מקום לחלק משם. דדוקא לגבי ד"א לדירה
 יתכן דאף אם הספסלים והמכונות קצועים
 מ"מ מאחר דהם משמשים לבית נחשב חזי
 לדירה. אבל לגבי שם בית יתכן דמאחר שלא
 חזי לדירה כמו בית אלא שיש הגבלה
 בשימוש אף דחזי כעת למילתיהו מ"מ אינו
 נחשב שיש ד"א על ד"א הראויות לשימושי
 דירה, ונפ"מ לגבי מטבח אם הארונות

והשיישים הקבועים ממעטים מד' על ד' לגצי מזוזה.

ולגבי מנות סוכה יש לעיין בכה"ג אם ממעט משיעור זע"ז לגצי סוכה תליא בשם דירה ולא בשם בית.

סימן סט

שתי מזוזות שאינם סותמות מקצת מהפתח אם הוי מזוזות.

א. כתוב בחזו"א יור"ד סי' קע"ז או' ג' מה שנראה מסדרת ההלכה הוא שאין ראשי כתלים נחשבים למזוזות להכשר לורת הפתח, אלא צענין שמהא המזוזה סותמת מקלת הפתח וכמוש"כ המ"א סי' שס"ג ס"ק כ"ח להוכיח מהא דאין קורה עושה לזה"פ. וכן קנה עליון צריך להיות צולט למטה מכל שטח התקרה אבל תקרה עצמה אינה נחשבת לקנה עליון צוה"פ וכמוש"כ המ"א סי' תר"ל סק"ז מהירושלמי, ע"כ.

ובס"ק ז' מציא דברי הרא"ש הל' מזוזה סי' י"ד שמבאר הא דאיחא

לזה א', מאכסדרא דאיחא בגמ' דאין לה פלימין, ז' וצשה"ג בשם ריא"ז בשם מז"ה כתב ג"כ דאין לו אלא פנים אחד היינו בפתח בקרן זוית והמשקוף מונח על כותל נפון ועל כותל מזרח אף שאין כותל נפון עובר הלאה דראש כותל נפון לא עדיף מפלימי אכסדרא, עכ"ל. [ובמשך מציא דהריא"ז סובר דלא כשיטת הריטב"א דצעי בשביל שם פתח למזוזה פלימי פתח אלא סובר כרש"י דדוקא כשנראה עומד לסותמו נחשב כפרצה וכל שניכר שהניחו לפתח חשיב פתח, עי"ש. ולכך ראש כותל מזרח [בפתחא דאקרנא] הוי מזוזה].

ב. והנה ז"ל הרי"ד בפסקי רי"ד הלכ' מזוזה [והרי"ד הוא מז"ה שהוצא בפסקי ריא"ז] אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה, פי' בקרן זוית כגון בקרן דרומית מערבית הניח חלל פתח וצו נכנסים ויוצאים שלא סמך כותל מערבי עם כותל דרומי, אלא הניח אויר או צראש כותל דרומי או צראש כותל מערבי, ונמצא ראש כותל מערבי עומד בצד זה של פתח וראש כותל דרומי בצד זה ואלה שני ראשי הכתלים הם נחשבים פלימים, עכ"ל. מבואר

צמנחות ל"ד. האי פתחא דאקרנא חייב
 צמזוזה כגון שהפתח ממלא כל מזרח ומגיע
 מנפון לדרום כו'. וכתב ע"ז ודין זה תמוה
 מאוד, וכוננו מפני שאין המזוזות סותמות
 קצת מהפתח לא תשיב לזה"פ, והא דפתחא
 דאקרנא חייב צמזוזה מיירי בדוקא שהפתח
 אוכל מכותל מזרח ומכותל נפון כזה
 אבל אם אין הפתח אוכל משני
 צדדים לא הוי לזה"פ. ומביא שתי ראיות

להדיא דשיטת הרי"ד דגם כששתי המזוזות
 אינם זה כנגד זה נחשבים צ' מזוזות, וקשה
 לפי"ז טובא ממה שהביא החזו"א להוכיח
 מדברי הרי"ד דכששני הכתלים אינם
 מכוונים זה כנגד זה לא הוי לזה"פ.

האמנם דמבואר בהדיא צרי"ד שהוצא
 בחזו"א דהתכרון של שני מזוזות
 שאינם מכוונים זה כנגד זה אינו מפני
 שצבה"ג אין להם שם מזוזה, אלא החיסרון

שערי

סימן סט

זבולון

רמז

מפני שלא נעשה הכותל שאינו מכוון כנגד
 החלל לשם פתח וכמו שיליף כן מאכסדרא
 שפטורה מן המזוזה. מפני שנעשו לחיזוק

נורת פירצה הוי פתח אלא סובר בדוקא
 כשיש לצנין צורה מקויימת כצנין פתח הוי
 פתח ולכך צנין לצנים או מצרורות אף

תקרה. ולפי"ז י"ל דפתחא דאקרנא שחייב
במזוזה מיירי שנעשו ב' המזוזות לשם פתח.
אלא לנריך ציבור מחי אומרים שנעשו
המזוזות שאינם זה כנגד זה לשם פתח ומחי
לא.

ג. והנה בחזו"א שם מביא שיטת המשכנות
יעקב דשיטת הרי"ז דצעי פליס
בשזיל לאשוויי פתח והחזו"א חולק דדוקא
כשנראית פירצה העומדת להסתם אינו
פתח.

אמנם ז"ל הרי"ד בפסקי רי"ד שם ד"ה
אר"ה ופלימין הן או נסרים חלקים
שנותנין וקוצעין בלידי הפתח כשהבנין עשוי
מלצנים או בנורות בעלמא משימין בלידי
הפתח מיכן ומיכן נסרים יפים והן
הנקראים מזוזות בלשון עברי, ויש שעושין
אותן מאצנים כשהבנין הוא מאצני גזית שכל
רוחב הכותל אין האצנים שוות זו על גבי זה
אלא זו יוצאה וזו נכנסת כדי שיהא הבנין
קשור יפה, אבל בצד הפתחים הוא משהו
את האצנים שיעמדו חלקים ויפים כאילו היו
נסרים וזהו פתחי שמאי שהניח פרצה בתוך
הכותל ויוצא ונכנס בה והאצנים מכאן
ומכאן עומדות ככל אצני הבנין זו נכנסת וזו
יוצאת אין זה סימן פתח אלא פירצה
בעלמא, עכ"ל. יש לדייק בדבריו שאף
שפירש פתחי שמאי כמו שפירש"י דהיינו
אבן נכנס אבן יוצאת ולא כהריטב"א
בעירובין י"א. דהכונה דאין להם מזוזות מן

שאין שם אבן נכנס אבן יוצא לא הוי פתח
מפני שלא נעשה בעצם הבנין לורה כפתח,
אלא דסובר דבאצני גזית שמדרכן להיות אבן
נכנס אבן יוצאת אם השוה את האצנים זה
גופא סימן לבנין פתח לחייב במזוזה,
ובפסקי ריא"ז או' מ"ב מביא דבריו,
וממשיך באו' מ"ג וכותב אפי' פתח העשוי
בקרן זית מזרחית דרומית אם השוה הבנין
מכאן ומכאן לתיקון הפתח הריהו במקום
פלימין, אבל אם לא השוה מכאן ומכאן לא
על ידי סדר בנין ולא על ידי עמודים אין זה
פתח אלא פרצה ופטור מן המזוזה בין
שהיה בקרן בין שהיה באמצע, עכ"ל. הרי
ציאר שיטתו דפתחא דאקרנא חייב במזוזה
גם כשאין שם המזוזות זו כנגד זו אבל
בחנאי שעשה תיקון בפתח שיהא עשוי
בתיקון פתח. [ויתכן דהתיקון לנריך
להיעשות בצ' הכתלים זה כנגד זה. כגון
(— — — — —) וש"כ במי
שסמך ראש כחלו על פני רחבו של כותל
אע"פ שהיו פני הכותל שוים וחלקים הואיל
ולא נעשו לתיקון הפתח אינו דומה לפליס,
ע"כ. הכונה דאף דיישור פני הכותל משוי
לורת פתח אמנם באופן שצ' הכתלים אינם
זה כנגד זה אין השוואת הכותל משוי לורת
פתח אלא לנריך תיקון אחר ויתכן ע"י נסר
או שום לורה אחרת.

ולפי"ז לא קשה כלל למה באכסדרא אין
לה מזוזות מפני שלא מיירי

הלד. אין טעמו מפני שכל מקום שאינה

שעשה בסוף כחלי האכסדרא תיקון פתח.

קטן: 1 2 3 4

רמח

שערי

הלכות מזוזה

זבולון

ד. היוצא מדצרינו דשיטת הרי"ד
והרי"ז דצ' מזוזות שאינם
מופנות זה כנגד זה הוי פתח וצחנאי שיהא
עשוי כתיקון פתח ע"י נסר וכדו'.
והנה מה שהקשה צחז"א על הרא"ש
מ"ש פיתחא דאקרנא מאכסדרא.
לכאורה אפשר לומר דשיטת הרא"ש
כמוש"כ בשם הרי"א ז"ל דהרא"ש מיירי
בדוקא שעשה צפתחא דאקרנא תיקון פתח
שיהא נראה פתח, ואולי זהו כונת המגיה
בפרישה סי' רפ"ו או י"ב שכתב בזה"ל והא

דאקרנא חייבין צמזוזה בדוקא אם עשה
תיקון פתח.

ה. והנה צחז"א שם מציא מש"כ צטור
צסי' חר"ל סוכה עשוי' כמבוי
כשעושה לוה"פ מניח הקנה על הפס ועל
הכותל וכ"פ צשו"ע סעי' ג'. וכמז דזה
אינו אלא לשיטת הרא"ש אבל לשיטת
הרי"א ז"ל צריך לעשות צ' קנים, עי"ש. ולפי"ז
צשו"ע הוכרע כהרא"ש. וצ"ע לפימס"כ
דגם לפי הרא"ש צריך תיקון פתח איך

דכתב לקמן סי' רפ"ז שאם יש לבית ג' רוחות והפתח הולך מרוח לרוח שחייב היינו שיש שם לוח"פ וב' מזוזות העשוין לשם מזוזות אבל אכסדרא אינה עשויה לשם כך, עכ"ד.

ואף דהרא"ש פירש פשט צפיתחא שמאי דפטורין מן המזוזה דהכונה אבן נכנס אבן יולאת ומשמע דלא נריך תיקון מיוחד לשם פתח. אמנם כבר הבאנו דגם הרי"ד פירש כן ומ"מ סובר דצעי תיקון מיוחד ששם פתח.

ולפי"ז אין לנו שיטה שסוברת דצנין העשוי מלצנים ויש צו פתח צאמצע בלא נסר וכדו' שיהא חשיב פתח דאין לנו ראיה שרש"י והריא"ז חולקין בזה, [דאף שרש"י פירש פיתחא שמאי אבן נכנס אבן יולאת הרי גם הריא"ז פירש כן ומ"מ חילק בין כותל אצנים ללצנים] וגם צפיתחא

יתפרש האי הלכה למה מועיל קנה מונח על הפס והכותל. ולכאורה מוכח מזה דהא דצעי תיקון פתח אינו צביל לאשווי שם פתח אלא צביל לאשווי שם מזוזה. וכן שמעתי מהרה"ג ר' דב שפירא שליט"א לדיוק מלשון הרי"ד והריא"ז שכתבו ועל אותן הפלימין כו' נאמר על מזוזות כו', ולכך לא שייכא האי דינא רק למזוזה ולא לסוכה ועירוב, אמנם לפימס"כ דדין פתחא שמאי אבן נכנס אבן יולאת ודין דצעי נסר בכותל לצנים הוא אותו דין אי אפשר לומר כן דהרי מצואר בעירובין י"א. דפתחא שמאי הוא חסרון גם בעירוב.

אמנם גם בספר מקור חיים בסופו צמיקון עירובין כתב דפתחא שמאי הוא חסרון רק במזוזה ולא בעירוב, ומסביר הגמ' בעירובין, עי"ש. ובחזו"א תמה עליו ול"ע.

שערי

סימן ע

זבולון

רמט

הלכות שילוח הקן

סימן ע

שלח את האם ולקח את הבנים
והפקירן והניחן בקן וחזרה האם
על הבנים אם מתחייב עוד פעם
בשילוח.

א. איתא בחולין קמ"א. נטל את הבנים
והחזירן לקן ואח"כ חזרה האם
עליהם פטור מלשלת. ופירש"י פטור
מלשלת, דכיון דנטל את הציצים הוי ל' קן
מזומן, ע"כ. ולא מצוה צהדיא אם מיירי
נדוקא שלא הפקיר את הציצים. דאם
הפקירן הו"ל שוב קן שאינו מזומן וחייב
בשילוח. או גם כשהפקירן אחרי שהיו שלו
והניחו שם בכדי שחצוה האם עליהם איז זה

אלא פטור מזומן יתכן דנפקע שם "יקרא"
גם כשאינו שלו אם הוא הציץ את הציצים
למקום זה בכדי שחצוה עליהם האם אין זה
כי יקרא דלא צמקרה נפגש עם הקן אלא
זימן את הקן.

ב. והנה בחולין קל"ט: איתא כי יקרא
פרט למזומן, לפניך למה לי
אלא לפניך לאחויי שהיו לפניך ומרדו,
ע"ש. מצוה דלולא הפסוק לפניך היו
ממעטים גם כשצעה שמאל הקן כבר היה
אינו שלו דמ"מ אין זה כי יקרא אחרי דהיה
לו פעם שייכות לקן וצא ריבוי לפניך לרבות
דגם צה"ג נחשב אינו מזומן, ולפי"ז יש
מקום לומר דהריבוי של לפניך הוא רק
במקום שמרדו ולא הוא הניחן שם צביל

כי יקרא כו' אלא מזומן.

ויסוד הספק זהא דדרשינן בחולין קל"ט:

כי יקרא פרט למזומן ופירש"י

צ"מ ק"ב. דכיון דהציצים שלו הוה לי' קן

מזומן דקן הוא הציצים. האם המיעוט הוא

דצעי לחייב שילוח אם וציצים של הפקר

[דכי יקרא מחפרש שרק בדרך מקרה נפגש

עם הקן ואין לו שייכות לקן, ויל"פ עוד

דכי יקרא הכונה דהקן לא עומד בשבילו

ואם הציצים שלו הרי הקן עומד בשבילו אין

זה יקרא]. וממילא צנדו"ד שאחרי שזכה

בציצים הפקירן אין זה מזומן וחייב לשלח.

או דמאחר דלא כמוצ צמורה פטור ד"שלו"

איזה ענין אכל אם הפקירן והניחן שם יתכן

דמ"מ בשם מזומן נקרא.

ג. ובדף קמ"א: אימא יוני שובך ויוני

עליה חייבין בשילוח, ואי אימא

להא דאמר ר' יוסי צר חנינא חזירו של

אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי

יקרא פרט למזומן כו', והשתא דאמר רב

יהודה אמר רק אסור לזכות בציצים כ"ז

שהאם רוצנת עליהם שנאמר שלח את האם

והדר הבנים תיקח לך אפי' תימא דנפל

לחזירו כל היכא דאיהו מצי זכי חזירו נמי

זכיא, וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חזירו נמי

לא זכיא לי', עכ"ל. מבואר דאע"ג דהציצים

בחזירו ממש מ"מ מאחר דלא קנאס אינו
מזומן. ולכאורה היה משמע מכאן דשם
מזומן תליא ב"שלו" ולכך אעפ"י דהציצים
אללו מ"מ "יקרא" נחשבים. אמנם יש לומר
דמאחר דהיונים באו לרשותו בלא שהציאן
הוא יקרא נחשב דאין נפ"מ ב"יקרא" אם

ורק מפני שהם מוקדשין פטור משילוח
ול"ע].

ה. ובתוס' שם ד"ה כיון שמרדו פקעה
קדושתייהו שמעינן מהכא
דאווזים ומרגולים של חולין שמרדו
בבעליהם והלכו להם הוי הפהר והמחזיה